

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نياشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهيم

بدین بوم وير زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهيم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

محمد اسحاق برکت
ویرجینیا - امریکا
۱۸ جولای ۲۰۰۹

بیاید پښتو بیاموزیم

دیر لسم لوست

(درس سیزدهم)

په پښتو کې امدادي توري

حروف مصوت یا صدا دار یا (واولها) در پښتو عبارت از حروفیست که به کمک آنها دگر حروف در کلمات خوانده میشوند و به آنها حرکت داده میشود.

دا هغه توري دی چې د دوی په مرسته نور توري لوستل کېږي او هغو ته په وپيو (کلمات) کې خوځښت (حرکت) ورکوي، دغو توروته په لاتیني ژبه (واولونه) او ځینې ژبپوهان یې د علت توري بولي، هغه دادي:

۱ - الف:

د گرانو زده کوونکو او درنو لوستونکو پام یوه ټکي ته را اړوم او هغه دا چې په دري او پښتو، دواړو ژبو کې، یوبل توری هم د الف په شان آواز لری او د الف په شان لیکل کېږي، هغه ته همزه (ه) ویل کېږي. د الف او همزه تر مینځ (منځ) څو توپيرونه دي او هغه دا:

- الف ساکن دی او د کلماتو (وپیونو) په منځ او آخر کې لیکل کېږي لکه: رښتیا، برېښنا، ژړا، گدا، پخلا، کابل، کال، مال، جانان، خاوره او....

جانانه راشه چې پخلا شو
مرگی ژوندی دی بیا به توري خاوري یونه

جانان له ما نه مرور دی
زه مرور د ټول جهان پخلا کومه

- همزه حرکت لري او د کلماتو په سر کې خای نیسي لکه :
ادي ، انا ، ارواح ، اړوند ، اړیکه او....
که له چانه پوښتنه وشي چې، په پښتو کې همزه د کلماتو په منځ او پای کې هم خای نیولی شي؟
زموږ (زمونږ) خواب به دا وي چې ولې نه! خو هغه کلمه به عربي کلمه وي چې لکه نور په
زرگونه عربي کلمې چې پښتو یې ښایسته او بډایه کېږده (دا د لیکونکي نظر دی) ، دا به هم یوه
عربي کلمه وي لکه:
مؤمن ، سماء ، ملائک ، استثناء او

۲- و :

در لسان دری (واو) چندین نوع است : معروف ، مجهول ، معدوله و واو عطف.
اما در پښتو واو سه قسم است :
په پښتو کې (و) درې ډوله دي :
- معروف واو :
د کلمو په منځ او پای کې لیکل کېږي او ماقبل یا مخکې توری یې پېښ (ضمه) لري او نورو توریو
ته په کلمو کې حرکت ورکوي لکه:
چور ، لور ، سور ، رنخور ، تالو ، بانو ، او....
- مجهول واو :
دغه واو هم د کلمو په مینځ او پای کې لیکل کېږي خو مخکې توری یې خفیف پېښ لري
او په وپوښنو کې نور توري خوځوي لکه :
مور ، سور (سرد) ، پوخ ، خور ، ښارو ، بیزو ، پښتو ، او
- ملین واو :
چې د کلمو په منځ او پای کې راشي او د مخ توری یې زور (زبر ، فتحه) یا زورکی (کسره ، زیر)
ولري لکه :
لو (درو) ، کنډو (پرتگاه) ، پلواو

لو دی د غنمو یاره ، لو دی د غنمو یاره
ختري را واچوه بنگري راغلي دینه

یاره لو

پاس په کنډو ولاری یی یاره
نصیب د چا یی اوبه زه درخېزومه

پلو یی رانه و نیوه د سترگو په یو رپ کې
وره وه نازولې (برکت) نه شرمېدله بیا را نغله

۳- ی :

د(ی) ټول ډولونه امدادی توري دي چې د کلمو نورو تورو ته خوځښت ورکوي.
گران او محترم زده کوونکي او د پښتو مینه وال دي د پښتو څلورم لوست ته مخ ګري!
تا درس دیگر پښتو خدا یار و یاور تان ، فی امان الله !